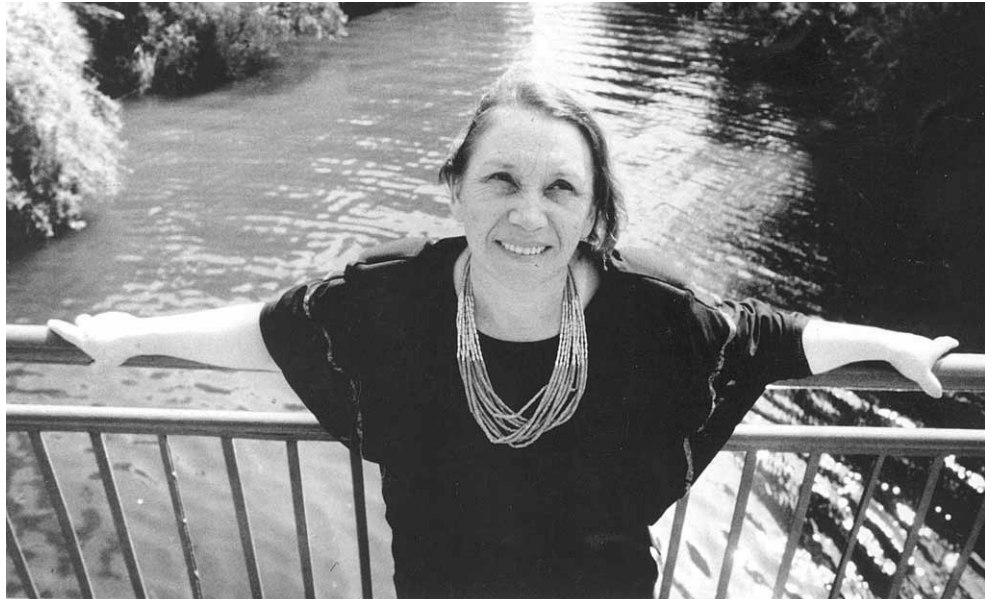

נְעָמִי שָׁמֶר

2004–1930

תצלומים: אפי שירי, צביקה טישלר

בשֶׁבֶת נתינתמנו מגיבורת התרבות הכי ישראלית שלנו: נְעָמִי שָׁמֶר. נתינתמנו אך לא נפרדנו.

בשֶׁבֶת כמו מתו "חורשת האקליפטוס" ו"ירושלים של זהב". בשֶׁבֶת כמו מתו אך נולדו מחדש לחיים של נצח. יחד עם: מָחָר, החייל שלי חזר, ארבעת האחים, חפש אותי, מטריינה בשניים, בית חלומותי, שנים-עשר ירחים, שירו של אבא, כיבוי אורות, אהבת פועלי הבניין, סרנדה, ולס להגנת הצומח, שיר השוק, העיר הלבנה, בשֶׁרָה תלתן, ליל אמש, אנחנו מאותו הכפר, לילה בחוף אכזיב, מה אמרו הציפורים, העיר באפור, על פנפי הפסוק, בהיאחזות הנח"ל בסיני, יש לי חג, לשיר זה כמו להיות ירדן, בראש השנה, שלומית בונה סוכת שלום, על כל אלה, אנשים טובים (באמצע הדרך), שירת העשבים, חבלי משיח, אמצע התמוז, נועה, זמר נודד, סימני דרך, שלג על עירי, עוד לא אהבתי די, החגיגה נגמרת, אין דבר, אל בורות המים, כינרת, אור, האורח, סימן שעוד לא הגענו, לחם האוהבים, (בקיץ הזה) תלפשי לבן, אני גיטרה, הכל פתוח, אין רגע דל - ועוד רבים אחרים.

נְעָמִי שָׁמֶר - כישרון נדיר של חיבור מלים ומנגינות. כישרון שחבר לידע רחב והבנה עמוקה בשפה העברית, במקורות ישראל ובמוסיקה.

כל שיר, כל שורה בשירים, מובילים אותנו בשבילי ארץ ישראל היפה והנשפחת, וגם הכואבת, כי אנחנו כולנו מאותו הכפר.

הדרך ארוכה היא ורבת הדר, אך לפעמים החגיגה נגמרת. עצוב למות באמצע התמוז. על כל אלה, תודה לנְעָמִי שָׁמֶר.

לו יהי.

ציפי מזר

במהלך הלימודים הפירה את השחקן גדעון שָׁמֶר ונישאה לו. בתום (בסוף) הלימודים שָׁבָה עמו לקיבוץ, והחלה ללמד ריתמיקה לילדים. באותה תקופה חיברה כמה שירי ילדים, כמו "הדואר בא היום" ו"אחינו הקטן", שהיו ללהיטים בקרב הילדים באותה תקופה.

ההמשך - בעמוד 7

נְעָמִי שָׁמֶר נולדה בשנת 1930 בקבוצת כינרת. הוריה, רבקה ומאיר ספיר, עלו מווילנה והיו ממייסדי הקיבוץ. כבר בגיל שש החלה לנגן בפסנתר, ומהר מאוד הנחתה ערכי שירה בציבור שנערכו בקיבוץ. לאחר שירותה הצבאי, בלהקת הנח"ל, הבינו בקיבוץ שאסור להתעלם מכשרונה המוסיקלי ואישרו לה ללמוד באקדמיה למוסיקה בירושלים.

אמצע התמוז

עצוב למות באמצע התמוז
דגלי-הקיץ נשאים אל על
בראש התרן תור הומה ולא יחדל
ועל קיצד ועל קצירד הידד נפל

עצוב למות באמצע התמוז
דוקא כשהאפרסקים בשפע
וכל הפרי דוקא צוחק בסל
ועל קיצד ועל קצירד הידד נפל

עצוב למות באמצע התמוז
אבל באמצע התמוז אמות
אל בוסתני-הפרי שהתיתמו
הידד אחר הידד נפל יפול
ועל קיצד - ועל קצירד - ועל הכל -

עצוב למות באמצע התמוז

נעמי שמר ושולי נתן

חורשת האקליפטוס

כשאמא באה הנה יפה וצעירה
אז אבא על גבעה בנה לה בית
חלפו האביבים, חצי מאה עברה
ותלתלים הפכו שיבה בינתיים

אבל על חוף ירדן כמו מאומה לא קרה
אותה הדומיה וגם אותה התפאורה:

חורשת האקליפטוס

הגשר

הסירה

ורیح המלוח על המים

מעבר לירדן רעמו התותחים

והשלוש חזר בסוף הקיץ

וכל התינוקות היו לאנשים

ושוב על הגבעה הקימו בית

אבל על חוף ירדן כמו מאומה לא קרה
אותה הדומיה וגם אותה התפאורה:

חורשת האקליפטוס

הגשר

הסירה

ורیح המלוח על המים

צילום: שאול גולן

לשיר זה כמו להיות ירדן

לשיר

זה כמו להיות ירדן:

אתה מתחיל למעלה בצפון

צעיר, צונן, שוצף ומתחצף

אתה שומע צפרים בסבך

וכל אחת מהן

צפור גועדן

פי

לשיר

זה כמו להיות ירדן

מיד

שוטפים כמו ירדן

וכמותו זורם אתה דרומה

על החופים צומח עשב-פרא

אבל הלאה-הלאה-הלאה

גאון מימד

הלא מימד

שוטפים כמו ירדן

סוף

לגווע כמו ירדן

להאסף לאט אל ים המות

במקום הנמוך ביותר בעולם

אבל

מראש הרי-השלג

בהמולה גדולה צוהלת

אתריד

שיריך מפפים להם

הלא

לשיר זה כמו להיות ירדן

צילום: אים 77

שמחות". לאחר שחזרה ארצה נישאה
לבעלה השני, עורך-הדין מרדכי
הורביץ (בנם, אריאל הורביץ, הוא היום
זמר ויוצר מוערך).

הקריירה של נעמי שמר המשיכה
לשגשג (לפרוח, להצליח), ובשנת 1967
נרשמה בה נקודת השיא. לקראת פסטי-
בל הזמר והפזמון לשנת תשכ"ז (1967),
ביקש ראש עיריית ירושלים, טדי קולק,
שיר שיכתב במיוחד לכבוד ירושלים.
מפיקי האירוע פנו לנעמי שמר, והיא
נענתה (הסכימה) בריצון.

לאחר שכתבה את השיר, התלבטה
לגבי האמן שיבצע אותו, ואז נזכרה
בבחורה צעירה, ששמעה אותה חודשים
מספר לפני כן בתחרות לזמרים צעירים.
הבחורה הזאת היתה אז חיילת אלמונית
(אנונימית, לא מפורסמת) ושמה שולי נתן.
כשהגיע החלק האמנותי של הפסטיבל,
עלתה שולי נתן לבמה ושרה בקולה
הצלול והמיוחד את "ירושלים של זהב".
השיר זכה לתשואות (מחיאות כפיים)
אדירות, ולאחר חלוקת הפרסים דרש

ההמשך - בעמוד 10

במהלך השנים שבילו בקיבוץ, הרבו
בני הזוג שמר להעלות מחזות זמר
באזור, ובאותה תקופה כתבה נעמי שמר
את המוסיקה למחזמר "חמש חמש".
בשנת 1957 כתבה את התוכנית
הראשונה של להקת "בצל ירוק".

לאחר שנולדה בתם הללי, החליטו
בני הזוג לעזוב את הקיבוץ ועברו
לתל-אביב. נעמי שמר נפגשה שם עם
הזמרת יפה ירקוני, והציעה לה שירים
שכתבה והלחינה. כך נולד התקליט ה-
מצליח "שירים מכינרת". במקביל החלה
לכתוב ללהקות צבאיות, שהיו אז
פופולריות מאוד. השירים "הופה היי",
"מחר", "בשרה תלתן", "ציפורים
נודדות", "מטרייה בשניים", "חמסינים
במשלט" ועוד - כולם שירים שכתבה
ללהקות צבאיות והיו במהירות ללהיטי
ענק.

בראשית שנות השישים, אחרי שבע
שנות נישואין, נפרדה נעמי מבעלה
ונסעה לפריז עם בתה. בעיר האורות
כתבה שירים בהשפעת המקום, ושירים
ללהנים צרפתיים, ובהם "העיר באפור",
"אילו ציפורים", "שלגיה" ו"אין אהבות

נעמי שמר

2004-1930

המשך מעמוד 7

הקהל לשוב ולשמוע אותו. פשהגייע הפזמון - "ירושלים של זהב ושל נחושת ושל אור, הלא לכל שיריך אני כינור" - הצטרף אליו כל הקהל בשירה אדירה.

שלושה שבועות לאחר מכן פרצה מלחמת ששת הימים, וירושלים שוחררה. נעמי שמר הוסיפה לשיר, שכבר הושר בפי כולם, בית נוסף, ש מתאר את החזרה למקומות הקדושים. מאז נחשב "ירושלים של זהב" לשיר האהוב ביותר שנכתב אי פעם בארץ ולהימנון השני של ישראל.

לאחר מלחמת ששת הימים כתבה נעמי שמר את "אנחנו שנינו מאותו הכפר", שביטא את הכאב והשכול של המלחמה. לאחר מלחמת יום הכיפורים חיברה את "לו יהי", שיר תפילה לימים טובים יותר, שנעשה להיט ענק.

במהלך שנות השבעים החלה נעמי שמר לתת ביטוי לעמדותיה הפוליטיות, דרך השירים. שירה "על כל אלה", ובו המלים "אל נא תעקור נטוע", נעשה סמל למאבקם של תושבי חבל ימית נגד הפינוי.

לקראת סוף שנות ה-70 שר יהורם גאון את שירה "עוד לא אהבתי די", וה-

שיר היה ללהיט ענק. פעילותה המוסיקלית של נעמי שמר הוּאָטָה בשנות השמונים והתשעים. היא המשיכה ליצור, אך בקצב איטי יותר. בשנת 1980 הוציאה להקת "הגבעטרון" אלבום משיריה. בשנת 1987 זכתה בפרס ישראל לזמר עברי. בשנת 1993 הוציאה קלטת שירי ילדים, וגם את להיט הענק "הכל פתוח".

בשנת 1996, במלאת שנה לרצח יצחק רבין, תרגמה נעמי שמר את "הו רבי-חובל" של וולט ויטמן, וכתבה לו מנגינה מרגשת. בשנת 2000 שבה אל הבמה לאחר שנים של היעדרות עם המופע "אלף שירים ושיר". בשנת 2001 קיבלה תואר "דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטת תל-אביב. בשנת 2002 יצא לאור "האוסף השלם" משיריה - מאה שירים בחמישה דיסקים. האוסף זכה לשבחים רבים והיה להצלחה גדולה.

ביום שבת, ז' בתמוז תשס"ד, 26 ביוני 2004. נפטרה נעמי שמר, אחרי מאבק ארוך במחלת הסרטן. לפני מותה הספיקה לבקש שיקברו אותה לצד הוריה, בבית הקברות של קיבוץ פינת, שם קבורה גם רחל, אחת המשוררות האהובות עליה. היא ביקשה להשמיע בהלווייתה ארבעה שירים הקשורים לנופי הכינרת האהובים עליה ול- תולדות חייה: "חורשת האקליפטוס", "לשיר זה כמו להיות ירדן", "נועה" ו"שם הרי גולן" (שכתבה רחל ושמר הלחינה).

אילנה דר

פרלוד

אם זה תורה להסתלק
היא לא תעשה מזה ענין
אריכות ימים הלא איננה
מצאאה גדולה

אצלה הבלגן חוגג
עולם כמנהגו נוהג
ושום דבר אינו חורג
מן השגרה שלה

שום סדורים מיוחדים
להפרד מכמה ידידים
לענות על כמה מכתבים
לתנות עוד כמה אהבים
לקרא עוד עמוד
בזמן האבוד
ולנגן עוד פרלוד אחד

איש לא יחיה לעד

זה תורה להסתלק
ובדייק היום היא שמה לב:
החבצלת הכי יפה שלה
פרחה פתאום
היא לא נתנה לה אזהרות
היא סתם עשתה לה פותרות
פותרות ממש נהדרות
באדום אדום

שום סידורים מיוחדים...

כבר בינואר תשעים
היו שמועות ונחושים
שיש לה כמה מחושים
ושזה בטח זה
אבל היא עדין בסביבה
ובגילה ומצבה
לפעמים אפילו מתחשק לה
מין ספור פזה

פרידה

בגידת-הגוף, נאמנות הרוח
שרידי האהר של הנעורים
אי פה אי שם נשמע נגון שכות
ואלה הדברים שנשארים

יש בגנה צנור וממטרה
ותאנה, חרוב וכל הדשא
המית-הבית כמשנה סדורה
כמו מתפללת היא ומבקשת

כאב וסבל לא יוכלו לאהבה
ונהרות אותה לא יכבו
כשנחליה-הזרון על כל טובם
אל תוך האוקיינוס יקוו

אבל גם צער-הפרידה - הוא לא ימחק
את סוד האהר של הנעורים
והוא קורן אלינו ממרחק
כי הוא מן הדברים שנשארים

נעמי שמר

